

מחצית השקל

תשא ל, יב-טו

(יב) כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם ולא יהי נגף בהם בפקוד אותם.
(יג) זה יתנו כל העובר על הפקודים **מחצית השקל** בשקל הקדש עשרים גרה השקל **מחצית השקל תרומה** לה'.
(יד) כל העובר על הפקודים מבן עשרים שנה ומעלה יתן **תרומת** ה'.
(טו) העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט **ממחצית השקל** לתת את **תרומת** ה' לכפר על נפשותיכם.

רש"י שם (ל, טו)

לפי שרמז להם כאן ג' תרומות ... אחת תרומת אדנים ... והשנית ... משהוקם המשכן ... והן לקנות מהן קרבנות צבור של כל שנה ושנה ... ועל אותה תרומה נאמר לכפר על נפשותיכם, שהקרבנות לכפרה הם באים. והשלישית היא תרומת המשכן ... ולא היתה יד כולם שוה בה, אלא איש איש מה שנדבו לבו.

רמב"ן שם (ל, יב)

השקלים לקרבנות אינם מבן עשרים שנה ומעלה, אלא משהביא שתי שערות חייב לשקול, וכן מפורש שם. אבל צוה הכתוב שיביאו למלאכת המשכן תרומת חצי השקל לכל העובר על הפקודים מבן כ"י שנה ומעלה. ורמז העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל לכפר על נפשותיכם (פסוק ט"ו), שכל הצריך כפרה שהגיע לכל חיוב המצות יביא מחצית השקל אחר לקרבנות.

שקלים פ"א מ"ג-ד

ממשכנים לויים וישראלים גרים ועבדים משוחררים אבל לא נשים ועבדים וקטנים ... אם שקלו מקבלין מידן.

ברטנורא שם

וקטנים - אפילו הביא שתי שערות והוא פחות מבן עשרים.

תוספות יום טוב שם (מ"ד)

לא ידעתי מי הכריחו לכך, דמתניתין דתנן קטנים מסתבר דעד בן י"ג שנה הוא ככל קטנים דעלמא ... ולפי זה קרא תניין בתרומת אדנים וקרא קמא דלא כתיב ביה מבן כ"י מיירי בתרומת הקרבנות.

מגילה יג, ב

אמר ריש לקיש גלוי וידוע לפני מה שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל לפיכך הקדים שקליהן לשקליו, והיינו דתנן באחד באדר משמיעין על השקלים.

רמב"ם הלכות שקלים פ"א

א מצות עשה מן התורה ליתן כל איש מישראל מחצית השקל בכל שנה ושנה.

ב השקלים אינן נוהגין אלא בפני הבית.

ז הכל חייבין ליתן מחצית השקל כהנים לויים וישראלים וגרים ועבדים משוחררים. אבל לא נשים ולא עבדים ולא קטנים. ואם נתנו מקבלין מהם.

ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה קעא

שצונו לתת מחצית השקל בכל שנה והוא אמרו יתעלה (ר"פ תשא ל, יב) ונתנו איש כופר נפשו ליי'. ואמר (ל, יג) זה יתנו כל העובר על הפקודים. והוא מבואר שמצוה זו אין נשים חייבות בה שהכתוב הוא כל העובר על הפקודים.

רמ"א סי' תרצד

א י"א שיש ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן זכר למחצית השקל שהיו נותנין באדר. ומאחר שג"פ כתוב תרומה בפרשה יש ליתן ג'. ויש ליתנו בליל פורים קודם שמתפללים מנחה ... ואין חייב ליתנו רק מי שהוא מבן עשרים ולמעלה. וי"א שנותנין מחצית השקל לצדקה מלבד ג' מחצית אלו ואין נוהגין כן.

מ"א שם

ב בליל פורים, ובמדינתנו נותנין בשחרית קודם קריאת המגילה.

ג מבן עשרים וכו', זהו לדעת הר"ע מברטנורא, אבל התוספות יום טוב כתב שהפוסקים חולקים וסבירא להו דבן י"ג חייב ונשים פטורים. בהגהות מנהגים כתב דנשים וילדים חייבים, ולא ידעתי מנא ליה האי. ואיתא במשנה כל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו שוב אינו פוסק.

ספר המנהגים חב"ד ע' 73-74

מחצית השקל נותנים ביום התענית (גם כשחל פורים ביום א').

מנהגי אדמו"ר: נותן מחצית השקל גם בעד הרבנית ובנים ובנות קטנים.